

1. SCHERTS EN ERNST.

VOOR HET

het Jonge en Oude Volkje.

— 卍 卍 卍 卍 卍 —

AMSTERDAM. — D. ALLART.

SIME K 7122

Niet in CBK.

KIJKKAAST

VOOR

HET JONGE EN OUDE VOLKJE,

MET BIJSCHRIFTEN

VAN

O O M A N T O N .

N°. 1.

SCHERTS EN ERNST.

AMSTERDAM. — D. ALLART.

1873.

I N H O U D.

EEN WOORDJE VOORAF.

DE KWAKZALVER.

OORLOG.

VREDE.

DE WEDUWE VAN NAPOLEON III.

VERWAAND JANTJE.

EEN KORT NAWOORDJE.

EEN WOORDJE VOORAF.

Daar wordt Jongelui! op het kleine plekje gronds, dat wij, schertsende „Het wereldje“ noemen en dat wij van onzen Lieven Heer kregen, om het te bewonen en te bewerken en met elkander in liefde daarop te leven, er wordt, zeg ik, op dat kleine plekje gronds, zóoveel vertoond en Oom Anton heeft van die vertooningen al zooveel gezien, dat hij besloten heeft een rond dozijntje PRENTENBOEKEN te vervaardigen, allen, met fraaije platen en kleine vertellingen of bijschriften.

De geheele wereld is een groote Kijkkast, van daar, dat deze werkjes, in het licht, verschijnen, onder den Titel van „**Kijkkast.**“

Kermis of géén Kermis! deze Kijkkast is altoos den gehéelen dag, voor een ieder te zien en kijkgeld, Jongelui! behoeft ge niet te betalen, dat zal wel terecht komen! Let wel op: de vertooning begint!

DE KWAKZALVER.

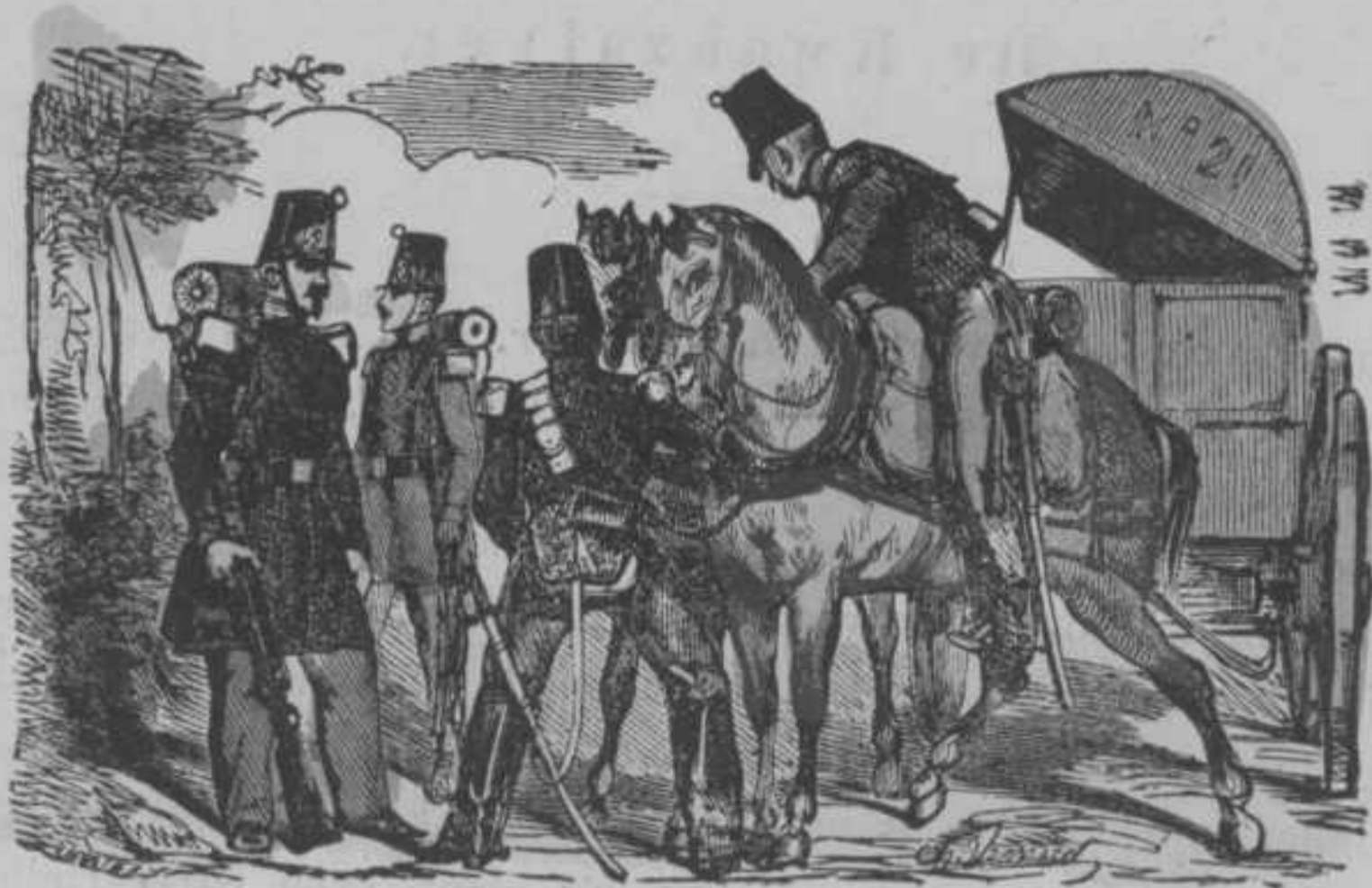
De Kwakzalver.

Numéro een stelt voor *de Kwakzalver*. Kon jelui den man *hooren* even zoo goed als je 'm *ziet*, hij zou je toeroepen: „Hier is te koop wat je nooit hebt gekocht; hier heb je de geneesmiddelen voor alle kwalen, voor *mijn* Medicijn vliedt buikpijn, of kiespijn of wat het moog zijn!”....

Meestentijds Jongelui! wordt er om zoo'n kwakzalver gelagchen, en, als hij zijn waar aanprijst, gaan niet zelden de schouders der toeschouwers ongeloovig in de hoogte! 't Is dan ook helaas! ál te waar, dat er véél bedrog onderloopt! Tóch is er met zoo'n kwakzalver eens iets gebeurd, dat ik jelui, gedurende de bezichtiging der plaat, even wil vertellen....

Het was een echte November-avond. De sneeuw dekte de straten; de wind huilde door de schoorsteenen en deed de hagelsteenen tegen de glazen kletteren. Zóó was het buiten; en binnen, in een heel klein huisje, lag in haar bedje een lief, een waarlijk engelachtig lief meisje, maar de oogjes, anders zoo vriendelijk helder, stonden flauw; de wangen anders zoo frisch en zoo zoet blozend, waren thans, doodsbleek. Diep bedroefd zat de brave moeder die haar kindje, o! zoo liefhad, aan het kleine ziekbed. „Het is of daar gescheld werd, Moe!” stamelde het kranke meisje op eens, maar de moeder kon het niet gelooven: 't was reeds zoo laat op den avond en het weêr was zoo boos! Maar het meisje had goed gehoord en op nieuw werd gescheld. De moeder ontsloot thans behoedzaam de deur en een vreemdeling vraagde vriendelijk, maar dringend, om nachtverblijf. De moeder aarzelde, 't was reeds zoo laat en die man was haar zoo geheel vreemd, zij sprak van hare kleine woning en eindelijk ook van hare zieke lievelinge, maar naauwelijks vernam de vreemdeling dit láátste, of zoetkens duwde hij de moeder naar binnen en vraagde om het zieke meisje te mogen zien. Met de teederste bezorgdheid ondervraagde hij de kleine en toen hij den volgenden morgen vertrok, liet hij een Recept achter, waardoor het lieve meisje herstelde. Die vreemdeling, de moeder vernam het later, was van beroep.... kwakzalver!

En zoo jongelui! zijn er, in iederen stand, kwaden en goeden; dit moest ik je al dadelijk bij mijn éérste verklaring duidelijk maken en dit moet ge nooit vergeten.

OORLOG.

O o r l o g.

Oorlog! wat klinkt dat woord ontzettend hard! daar is dan ook niets verschrikkelijker en van alle vertooningen is Oorlog de allerakeligste; menschen die elkander niet kennen, die elkander vroeger nooit zagen, schieten of slaan elkander dood, vrouwen en kinderen worden niet gespaard.

Oorlog! het is de grootste zonde die men doen kan. En wie maken dat er oorlog komt? — Keizers en Koningen.

Foei! zulke groote, rijke mannen zijn die nog niet verstandiger? Ik hoop Jongelui! dat er eens een tijd zal aanbreken dat wanneer de Koningen en Keizers durven uitroepen: „*Oorlog*” het volk nog luider uitroepen zal: „*Vrede!*”

Maar die tijd helaas! is nog niet dáár en de Oorlog tusschen Frankrijk en Pruisen in 1869 — 1870, dus nog zoo kort geleden, was de bloedigste en wreedste die ooit gevoerd werd.

Wie maakte toen Oorlog? — Napoleon III. En waarom? Oeh, beste Jongelui! Hij wilde zoo hoogst gaarne Keizer van Frankrijk blijven en de Franschen konden zijn heerschappij en dwingelandij niet best meer dulden, de Franschen werden oproerig en toen dacht Napoleon als jelui nu toch vechten wilt, vecht dan tegen de Pruisen dat 's beter dan tegen mij! Maar het heeft hem berouwd. De Koning van Pruisen en zijn dapper volk overwonnen de Franschen en de laffe Napoleon, in plaats van te sneuvelen, op het *bed van eer*, zooals men het *slagveld* noemt, gaf zich op genade over, omdat hij bang voor den Dood was.

Hij is nu tóch dood! maar daarover, bij eene andere voorstelling, nader....

VREDE

V r e d e.

Wat zijn dit twee lieve plaatjes, twee vredige tooneeltjes, niet waar? Ze doen ons goed na die Oorlogsbeschouwing van zoo even. Wat staan die vrouwtjes daar aardig te keuvelen met dat mannetje in zijn bootje. 't Is vast Julimaand en heerlijk buiten. De lucht ziet zoo zoel en de boomen prijken met zulke mooie bladeren. Wat ligt dat huisje daar vriendelijk in het groen, ik kan er wel lust in krijgen om daar te wonen en dan het andere plaatje, wat staat dat kerkje daar uitnodigend, om óp te gaan en den Lieven Heer te loven en te prijzen voor zooveel heerlijks, voor zulk een schoonen Zomer en voor zulke liefelijke tijden! Nu, het kerkje wordt dan ook reeds goed bezet en nog altijd stroomt het volkje toe; mannen en vrouwen, kinderen en grijsen en als zoo aanstonds het lied klinkt, ter eere van den goeden en magtigen Schepper, dan juichen de Engelen om het lot en gedrag der menschen.

En als de kerk straks uitgaat is het of het zonnetje nog liefdevoller schijnt of de vogelen nog blijder zingen, of de bloemetjes nog lekkerder ruiken. Ziet! zóó zalig is het reeds op aarde, als daar Vrede is!

En nu hoop ik, Jongelui! dat de lieve Vrede, in jelui later leven, zoo min mogelijk gestoord mag worden, allerminst dat door je eigen toedoen de Vrede verloren gaat.

Kibbelende jongens worden maar zelden, vredige mannen en elkander sarrende meisjes, hoogst zeldzaam lieve vrouwtjes.

Oom Anton houdt van Vrede, maar Oom Anton kan het niet helpen, dat hij al zoo veel onvredigs, in zijn leven, ontmoeten moest.

DE WEDUWE VAN NAPOLEON III.

De Weduwe van Napoleon III.

Hier ziet ge de ex-Keizerin der Franschen; Eugénie, de schoone, prachtige vrouw. Zij is bitter bedroefd, ziet het aan de tranen die zij schreit, aan de houding, die zij heeft aangenomen. Zij staat bij het lijk van haren Echtgenoot, den ex-Keizer der Franschen, Napoleon III. Zij staart hem vragend aan en kan het maar niet begrijpen, dat het nu voor altoos met hem gedaan is. Wij kunnen het lijk van Napoleon III, niet zien en dit is maar goed ook, hij heeft het er, in zijn leven, niet naar gemaakt, om hem, in zijn dood, te bewonderen. Zoo is dan nu in waarheid dat trotsche hoofd geknakt; die valsche mond gesnoerd.

Napoleon III is niet! meer! De groote man, voor wien eens alle vorsten van Europa bogen, stierf, als een balling, in een der vele plaatsjes van het gastvrije Engeland; geen Keizer van Frankrijk meer, mogt hij er zelfs niet eens.... sterven!

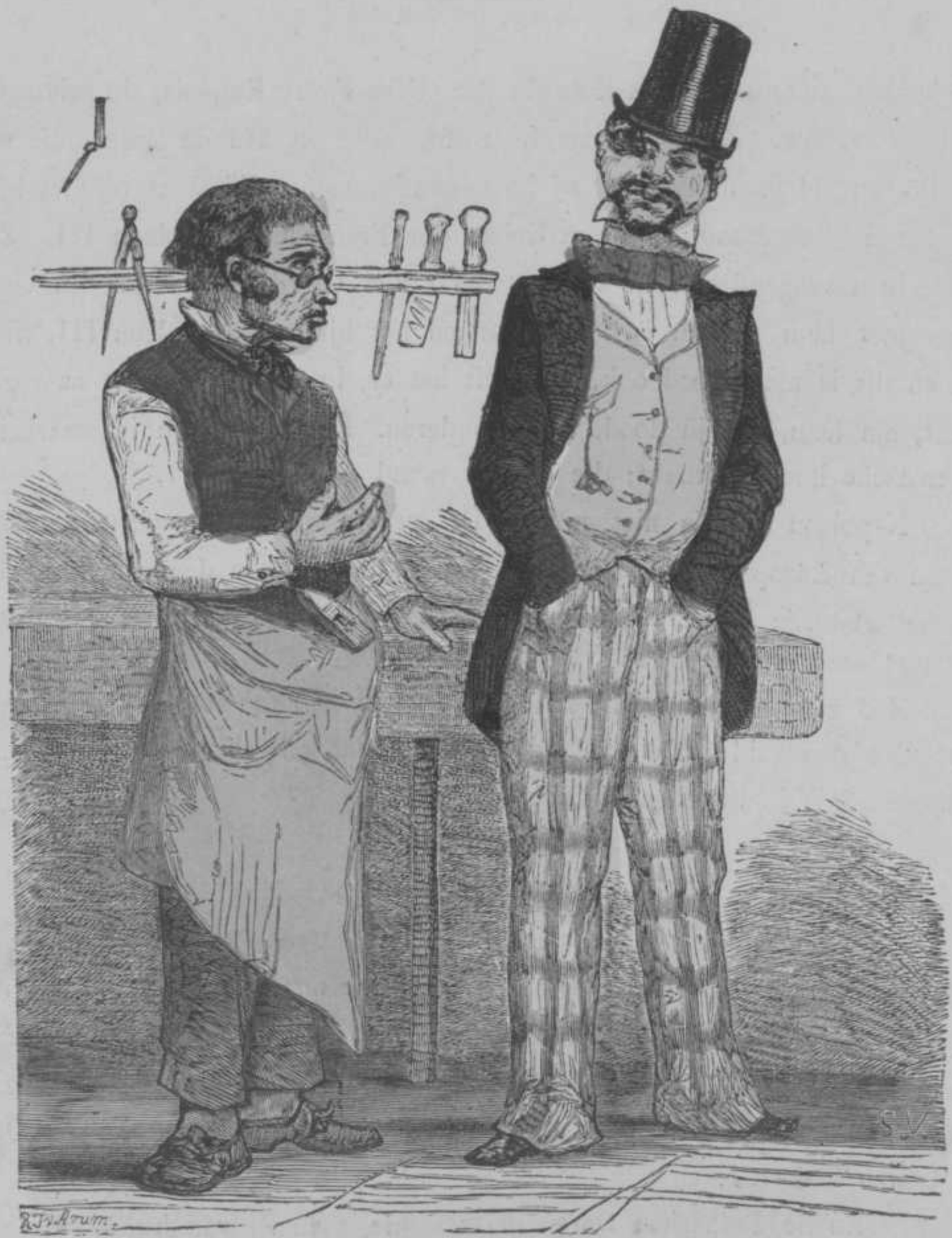
Zoo gaat het Jongelui! het kwaad loont zijn meester en hoogmoed komt voor den val! Wat zijn wij toch oneindig gelukkiger dan die arme Franschen. Wij jubelen en juichen:

„t Was Oranje!

„t Is Oranje!

„t Blijft Oranje boven!“ en als wij dat zoo zingen, dan klopt ons de borst, van liefde voor onzen Koning Willem de Derde, dan gevoelen wij zoo iets, dat zich niet laat beschrijven, maar zoo iets, dat het harte goed doet, en als men onzen Koning durfde beleedigen, wij zouden de partij voor hem opnemen en van hem spreken als van Onzen besten vader....

En de Franschen waren maar blijde, toen zij van hunnen Keizer af waren en er was weinig rouwe over zijnen dood!....

VERWAAND JANTJE.

Verwaand Jantje.

Rrrrt al weêr een ander stuk! Ja! geheel iets anders; hier heb je de werkplaats van baas Zoetebrood, Mr. Timmerman. Zoetebrood, is, ziet het maar aan zijn bril, een man op jaren en verstaat zijn ambacht goed, maar, al verstaat men zijn ambacht en al doet men zijn werk ook nog zoo goed, een gek ventje weet altijd wel aanmerkingen te maken. Zoetebrood heeft daar een Heertje bij zich, och! bekijkt hem eens ter dege, Jongelui! dat waarlijk den naam van „Gek ventje verdient. Zoetebrood *bewijst* en *betoogt* maar het Heertje, dat wij Jantje willen noemen, staat met de handen in den zak en heeft een air waarmede hij zeggen wil: „Praat maar toe baas Zoetebrood! wat *ik* zeg is alléén waar!“ Een bespottelijk ventje niet waar?

Ik geloof dat wij Jantje het best zullen leeren kennen uit de volgende versjes:

'k Prijs vele Heertjes hier in stad,
Of 't hoeden draagt of petten
Maar Jantje neen! zoo grootsch en prat,
Hem kan ik niet best zetten.
Hij wordt genoemd: „Mijnheer Johan!“
Ook wel het: „Bij de Handje!“
Ik noem hem, als ik kort ben, „Jan,“
En als ik tijd heb, „Jantje.“

Jan draagt een grooten zwarten hoed,
Hij wil graag deftig loopen;
Het witte vestje kleedt hem goed,
Vooral die gouden knopen.
Voorts draagt hij een geruiten broek,
Zijn coltje, lang geen bandje,
Lijkt wel een halve omslagdoek, —
„Dat 's voor de koû!“ zegt Jantje.

JANTJE IN DE SOCIETEIT.

Jan doet niet veel; op Societeit,
Kunt g' hem het beste vinden;
Daar is 't een halve Majesteit,
Het baasje van de vrinden!
Hij toeft daar 's nachts tot klokslag één,
't Is geen onaardig klantje!
'k Ontmoette 'm laatst hij sprak niet, neen!
'k Riep: „wél te rusten, Jantje!”

Jan denkt: „elk vrijstertje is verliefd
Op mijn bekoorlijkheden!”...
Maar 't moest hem eens zijn aangebiefd,
Wat zekere meisjes deden;
Laatst, op een kransje, 'k weet niet waar,
Maakte m' op een Tullebandje,
Een allerkoddigst beeldje klaar,
Dat lijken moest op Jantje.

Jan... maar waartoe voortgegaan met hem te bespotten? Gij hebt nu wel gemerkt *wie* Jantje is en *hoe* hij wordt aangekeken, besproken en behandeld.

Nooit op Jantje willen gelijken, hoor!...

Nederigheid, Bedaardheid en Bescheidenheid staat een ieder, maar vooral het jongje volkje zoo schoon!

En Jantje is nog lang niet oud, ziet hem nog maar eens even aan en daar in de Societeit staan, met zijn hoed op den rug en zijn stok op de borst, 't is of hij de wijsheid in pacht heeft en toch verraadt het geheele figuurtje meer den windzak, dan wel den geleerde. Hij is dan ook in het geheel niet verstandig, hij is kort en goed: Verwaand!

En een verwaand jōng kereltje wordt een lastig, dom mannetje!

Een kort Nawoordje.

Ik hoop dat dit eerste boekje met genoegen is gelezen Jongelui!

't Is wel niet allemaal pret wat er in staat, maar met Pret alléén kom je ook de wereld niet door.

Van Alphen, die zulke aardige versjes voor jelui gemaakt heeft, praat van: „Spelende leeren en „leerende spelen,“ en dit is juist Oom Anton 's bedoeling ook.

Het tweede boekje volgt spoedig en zal bevatten: Vrolijke beschrijving van Steden en Dorpen.

Tot wederziens dus.

OOM ANTON.

